Incipit tractatulus venerabilis magistri Johannis Gerson Cancellarii parisiensis. Tractatus de pollucione nocturna An impediat celebrantem an non

Dubitatum est apud me frequenter et diu. presertim post susceptum sacerdocium. si quis nocturno pollutus sompno a celebrando missa cessare deberet Expertus sum similiter multos presertim religiosos et novissime quosdam pre ceteris tali dubitacionis scrupulo non parum turbatos dum ex una parte eos ad celebrandum trahit devocio. ex altera timor offense retrahit Tandem effectus sum super hac re certior. tum ex doctorum sanctorum leccione. tum expertorum et virtuosorum consultacione et exemplo. tum postremo ex ipsius temporis et experimentalis cognicionis attestacione inductus sum ut consideraciones aliquas breves et non prorsus inutiles super hac celebracionis materia componerem eas iudicio melius et sanccius sapiencium supponendo Consideracionum huiusmodi quedam erunt assertive et quedam pro ductive inquisitive Parcat autem venia si forsitan imperitius locutus erit quia morbus talis est qui vix aliter detegi vel pulchrioribus medicamentis sanari potest. Consideracio prima

Nullus habet certitudinem evidentem absque dei revelacione speciali quod sit sufficienter dispositus et dignus ad celebrandum misse misteria Patet quia tunc posset aliquis evidenter cognoscere se esse in gracia gratum faciente et quod sufficienter fecit quicquid requiritur ad hoc quod deus sibi graciam hanc infuderit. quam insuper nullus potest obtinere excepto aliquo ad huiusmodi gracie suscepcionem Deinde sciret evidenter quod rite constitutus est sacerdos ad huiusmodi potestatem nullatenus impeditus et similia multa que sunt pure contingencia. et que sciri non possunt infallibiliter absque dei revelacione speciali Preterea quis nesciat fieri posse ut homo derelictus in reprobum sensum et dementatus peccantibus ut non videat peccatum suum et ita nichil sibi conscius sit. non tamen in hoc est iustificatus quod apostolus formidando testatur Forsan est talis comparatus ipsi anime superbe que ad convivium Hester venit. reputans hoc sibi ad honorem esse proprium quod sibi erat ad suspendium Eis sunt si audistis visus est Amice quomodo huc intrasti non habens vestem nupcialem Forsan denique talis annumeratus est inter illos de quibus propheta non tamen imprecative sed prenunciative dixit Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum et in retribuciones et in scandalum

Ob. o. eorum ne vi. etc. Efficitur sic eos unit. et sic ut tunc ro. eos fiat
habitus eorum deserta. et in tali eorum non sit quod intret Videtis quod ex
timidi credi sima si mistico sensu utimi contra quosdam ad sacre
eucharistie mensa accedentes indicatur presenti cum dicitur Obscurentur
oculi eorum ne videant Et conformiter ad hoc apostolus intonat et minatur
Qui indigne igitur manducat et bibit iudicium sibi manducat et bibit Et ideo
propter hoc inter vos multi imbecilles etc. Per imbecillitatem et sic dormitio
magis ad animam quam ad corpus referenda sic puto Constat ergo quod hec
omnia certitudinem evidentie tollunt ab aliquo sic sua ad celebrandum
Ad digne celebrandum ¶ Consideratio sexta ¶ dignitate
et absque temeraria presumptione et imputabilitate ad non
in peccatum non requiritur talis evidentie certitudo super celebrantis
dignitate Patet quia nullo tunc quantumcumque iustus et purus deberet
celebrare nec hoc posset absque discrimine si ei non fieret revelatio
specialis Sufficit ergo certitudo talis qualem in materia morali
consuevimus expetere et capere que certitudo potest appellari certitu
do moralis vel civilis. sic prudenter loquitur philosophus ethicorum primo
Disciplinati enim est in tantum certitudinem inquirere secundum unumquodque ge
nus in quantum natura recipit Ad hanc certitudinem moralem sufficit
ut plurimum quod homo accedens ad missam discusserit conscientiam suam
sicut pro magna re humana et quomodo quantum cautius et quod non
sit sibi conscius post hanc discussionem de peccato mortali et de propo
sito peccandi mortaliter. quod insuper non cognoscat se aliquo impedimen
to legittimo per excommunicationem aut irregularitatem hic Consentio
itaque in hoc cum divinatio iiii sermonum d. r. q. r. quod talis etiam si esset in
peccato mortali nesciretur vel de eo expressa ageret confessionem reper
turet unum e duobus aut sibi remittetur tale peccatum virtute sacra
menti quod videtur facere quod in se est ad eius delectionem Vero ei deus
requirit ultra posse Aut fieret sibi divinitus illustratio et recog
nitio sui peccati quare per primam profecto diluet quadmodum multis con
tingere probatissimum est qui initio sui sacerdotii dum celebrationes conti
nuant in memoria reducunt plurimorum et oblitissimorum peccatorum Si
mile invenit gratia illi qui noviter ad frugem melioris vite
toto corde se preparant Porro talia peccata in incorporatione venien
tia ex irradiatione superioris luminis in profunda abysso anime non

ideo tales confiteri tenetur q̄ nō prius deleta esse potuerit modo
predicto Sz sit hec ad obediendū precepto de confitendo semel q̄d
libet pcc̄m mortale q̄d ꝛ dū distincte cognoscimꝰ ¶ Consideraciō 3a
NOn oīs scrupulꝰ aut dubitaciō de pcc̄o mortali nec oīs ī
deuocio uel decordinacio q̄ nō altiꝰ impediunt de nō necessi
tate celebraciōis dignitate · Patet q̄ cautus moralis q̄lē pōt
imo sufficiē cōpati seu uacillacioēz q̄dā aīe q̄ hesitacioēz uel
suspicioēz seu scrupulos q̄ hō nō sit sufficienter dispositꝰ q̄ q̄
impedimento aliq̄ ligatꝰ ē Cōpatiꝰ eciā decordiacioēz aliq̄ p̄sen
tim viuū īferioꝝ ē legib cū āīa meliorꝝ q̄ nō ē sepe subdita
mēte pstati Ex q̄ cuilibꝰ indeuocio q̄dā quā nō plena ꝛ actualis
sꝫ attencio osequiꝰ · n° obmitt pcc̄o maculari nāē ē Et si nobis oppo
fuerit q̄ dubitamꝰ de aliq̄ an sit illicitū et stante dubio qꝰ agēs per
mit q̄ se discrimini sineter obicit Dicendo cū dn̄o Guilhelmo altisio
dorensi · regulā hāc moralē intelligendā esse de dubio tali q̄d ē ve
hemēs et magis aut saltē eque inducit mēte credē q̄d ē mortali
illicitū si q̄d ē licitū Secus ē ubi mēs plus inclinaꝰ ꝛ iudicat q̄d
ē licitū q̄ illicitū q̄uis nō habeat vsq̄qq̄ certitudinē euidētē
aut firmā q̄ neq̄ hocp̄m requiritur Sūt itaq̄ nonulli et pluēs
q̄ fortis sūt fantasie q̄ p̄terea sepe trepidant timore ubi iudicant
nō esse timendū Tales debent inniti cōsilio supioꝝ ꝛ prudenti et
cōtra talē ipoꝝ vacillacioēz audacter opari · sic eī plenius viaꝰ
abdicat Cui veō renuit credē supioꝝ et prudenti cōsilio ad t
tales scrupulos deponendū et agendū cōtra eos erunt nimiꝰ p̄mo
p̄ sibia et arroganciā preponendo iudiciū suū ꝛ prudenciā alioꝝ iu
dicio Pruso talis uix aut nūq̄ deuocionē habebit solidā n° pa
cē osciē a talibꝰ ac p̄mde carebit locus aīe sue hospite illo de
quo p̄pha dicit · q̄ in pace factꝰ ē locꝰ eiꝰ Dicunt doctores aliqui
q̄bus assencio q̄ aliq̄n nō ē tm̄ meritoriū credē sicut uelle cre
dē nec dolē sensuali de pccīs sicut uelle dolē ꝛ nō posse Desi
deriū paupm exaudiꝰ dn̄s iuxta p̄pha p̄paraciōez cordis eoꝝ audiꝰ
auris tū ꝛc Deꝰ itaq̄ iudicat nos et nūc sm̄ supioris vis arbi
triū volūtate ꝛ iudiciū Et nō sm̄ ea q̄ nobꝰ iuitis atq̄ cōndicē
tibꝰ porcio sensualitatis īferior adducit ꝛ pducit · q̄lia sūt volu
bilitas ymaginacionū ꝛ fantasiaꝝ stimuli ī sup carnis illecebro
sus ꝛ vindicatiuꝰ · vacillaciones p̄terea timidē ꝛ incerte sup agē
dis q̄ sup eis credendis q̄ nris neq̄q̄ sensibꝰ attingimꝰ et similia

decipiuntur i hoc mltı ex simplicibus distiguie nescientes . q ea q
portio aie superior agit p osseııt et ea q portio iferior patit absq
superioris assensu . Daret idiuito sepe aliis salubre osiliu q nes
ciunt i° pstitire sibi . Caueat sit . Certe ob turbã hãc passionu it
tiectiu simul tumltuãte et iurante . Cuo cito commêoranduj
e bti bñardi . sr hac re osiliu . Erat ex disciplis eo qda tantis
iactatus scrupulis ut ad celebradu nullo pacto audêt accede .
Dixit ei deuotus z circuspectus bñardus postq hoc accepit . Vade
fr z i fide mea celebres . Obediuit disc° z scrupulis ille oîo pre
cito discessit . laudãda prsus et imitanda tn i° prius i dubiosa
fiducia qıistı° . fuit fidelis obia . Diret aliqs ex simplicioribs
Vtinã talis mı essz abbas aut pior qlis erat beatus bernardus .
crederē fidelit ipanti . Nuc vero du superioris mei puã sapiaz
ispicio nõ audeo meã osciaz e salutē sue fidei tali pacto co
mittē . Quilqs ita dicis z sapis cecus et desipis . Nõ ei comi
sisti te salutē tuã i manus hois q prudens ē z plurimu littera
tus aut deuotus . fz q t ē fr̃ reglare istitutioez ppositus ē p̃le
latus . Quapropr obedias sibi nõ ut hoi fz ut deo iubeti . fz ti
nõ cotra deu . Et sepe tãto erit obia tua placenior deo tibi
q fructuosior qto ē idignior ille cui ppter deu sbiti nõ re
fugis . Caueas ad extimu du gris seruitute nec illã adipis
cauis i ğue viuas diiudicacõis z psūpcionis fouea . Cap° ci°

Contingit ut possit aliqs eode tpe ad celebracione
laudabiliter accede possz nichilomin9 ab eode laudabilit
abstinere . Cuo casu p° de se laudabili9 ē q fr̃ . patz p̃l pb.
Cu aliqs est sine osciã pcti mortlis aut alio ipedimento et
nõ ē obligatus ex officio ul' alit celebrare . tuc hz utruz i sua
ptãte fare licter atz laudabilit . ut ul' cu cetuıone diuıt Dñe
nõ su dignus zc ul' cu zacheo dñm fideter suscipit . Pterea pre
pbo cu quãdo iiij sentenciarum d . xxij . q . vi . Celebratio qppe ē depse
op9 bonu . Abstinere at ab ea si sit bonu magis est iordine ad
deuotione suscipiendis q de pse . Cuius celebratio hz efficaci
cia magna ex virtute opis opati ppt q nõ tındem ualz volu
tas sola celebrãdi . sicut pur volutas actu celebrãs . Addit etiaz
opus h exteri9 aliquid bonitatis ad bonitate volutatis ppt me
ritu passionis xpi . ppterea dici solet opus puilegiatu . Ampli9
Ille qui celebrat i opis execucione magnã adipiscitur deuo

tionis pinguedine et dulcedinis solet occupari. Dicitur insuper a virtute
nobiliori sic agendo videlicet a caritate et dilectione huius sacramenti
quam non celebrans quo tempore potuisset se continuit. Quod si quis dixerit
intermissione a celebratione ideo fieri ut ipsa postmodum venerentius
et devotius quanto rarius impleatur fatentur posse sic evenire. Sed potest ex
adverso contingere quod talis subtractio removebit habitudinem ad bonum
eius effectus est sepius plurimum detestabiliter operari. Dignum igitur amissio ha-
bitus est dilatio in corpore. Fuerit insuper plerumque in diem rationibus. Et
non est hodie tunc minus aptus erit. Distrahentibus hodie parum devotus es
parum collectus et plurimum temptatus a carne mundo demone. Credo enim
de. Si agnoveris quod non dormiunt qui te persequuntur et suscitabunt et
cras idem erunt adversantes et hostes tueque devotioni insidiatores qualescumque
sunt hodie. Quo circa non irrationabiliter consulit sapiens. Tradam potest in
quantum magis tamen constanter operare. Nescis enim quod tale tempus ad laudabiliter
celebrandum tibi concedetur quale modo habes. Et si utrumque habeas utrum
melius est. Esto fueris in hac vel in illa re defectuosus. Cum nomen in
defectum in non celebrando super dubiis. Et frigidus sum dicis et tepidus. Ecce
precipue suscipit usum celebrationis hominem parum devotum et frigidum quem
in fine calefactum dimittit et fervidum. Corpus Christi ignis est spiritualis
accede fiducialiter ad hunc ignem calefactus fueris. Audiamus orantem
Ambrosium et deum alloquentem. Grave est quod ad mensam tuam mundo corde
et innocentibus manibus non venimus. Sed gravius est si quod peccata metuimus sacr-
ificium non reddimus. Refert narratio fratrum predicatorum de quodam evangeli-
sta quod non nisi semel in anno communicandum esse censebat. Contra quem fratres precessores
impugnabant argumentantes quod aut dignum se putabat et dispositum
quod semel in anno communicaret et tam presumptuosus erat, aut indignum se tunc
fatebatur et nichilominus accedebat. Cum non igitur poterat aliquis similiter
plures sacramentum hoc confitere quousque de se sciret indignum. Et sic
est itaque semel in anno cum tempore dei celebrare. Cum eodem tempore poterat sepius
celebrandi licentia. Fuerit nec ignoro fratrum aliqui quos certum in tanto contra
confessiit ne celebraret iterum. Sed particularia hec sunt quorundam venda
sunt magis pia interpretatione quam in exemplum agendi trahenda. Postremo in
non sum nescius diversa esse dona et vocationes in diversis prout spiritus sanctus
voluerit. Et alius indispositum per interruptionem celebrationis sese vix
postmodum recolligit. Alius ex eadem frequentatione redditur indevotior
et ex nimia familiaritate presumptior ad contemptum. Quamobrem sua conscientia
unusquisque ostiam tunc per experientiam et prudentiorum aliorum consilium

id quod oportunius competerit exequitur Hinc dicebat egregius doc-
tor augustinus Cotidie celebrare nec laudo nec vitupero ipse tamen aliquos
consulunt sic vivere ut cotidie digni simus accedere ¶ Considera 2ᵐ

Nulla pollutio inchoata et perfecta in sompno peccatum est mortale
peccatum ex famosa augustini regula quod peccatum adeo voluntarium est
quod si non esset voluntarium non esset peccatum. intellige de actuali Ratio
ista est expressa declaratio eiusdem libro de civitate dei c. xxv loquentis de vio-
lenta corruptione virginis alium cruciatu magis inquit absque culpa est
in corpore non consentientis si absque culpa est in corpore dormientis.
Dicentes oppositum contradicunt non solum theologice sed et philosophice declara-
tioni nec habent quid respondeant si fiat eis argumentum de furiosis
et amentibus et aliis non utentibus ratione quos constat non peccare nova trans-
gressione contrarium est omnium sapientium sententia Notaliter dicimus si
pollutio inchoata sit et perfecta in sompno. quamvis possit aliquis vigilans
impurum habere desiderium se polluendi quo vigente cadet in sompnum
in quo sua pollutio completur, possent similiter pollutionem in sop-
no ceptam experiscens male consummare Constat in hiis casibus
incidere pollutionis esse liberum atque flagitiosam propter quam ipsum opus
obscenum imputabitur ad culpam At vero si utrobique fuerit in principio
et in fine carentia usus rationis aut consensu liberi erit utique talis
actus etiam si vigilando completur absque peccato mortali Palam est ratio.
quia libertate carebit Poterit forsan aliquis peccare postmodum
complacendo sibi in tali voluptate probrosa quam habuit non obstan-
te tamen idem vel prior actus pollutionis culpabiliter vitiosus Posset etiam
aliquomodo placere secundum sanctum thomam non quia voluptas est sed quia sanita-
tem et necesse affert exoneracionem absque sui quidem precipitatione
vel assensu Denique non consulunt sancti quod debeat violenter fluxus ille
dum evigilando sentitur via affluens cohiberi quia vel esset frustra
conatus humidum vel precipue supramodum gravatus Confirmatur ratio ista est
quod actus exterior nullusque peccatum est nisi denominative extrinsecus plus
quam urina non dicitur ipsa sana Et nullum sit igitur in aliquo ipse domini pri-
dum libertate non utitur nullo erit pacto tunc actus exterior vitiosus neque
tamen negaverimus quin per crapulam aut dampnabilem illecebram vigiliae
possit aliquis in hanc illabi sorditatem sed culpam tunc vigilia non sop-
no habet quamquam et crapula et cogitatio voluptuosa letali crimine
sepe careant et pariter cum sompnum diluit penitendo ¶ Considera sextum

Pollucio corporalis in sompno contingere potest non solum absque pec-
cato mortali precedente, ymmo et ex merito. Patet ex dis-
tinctione famosa data per Gregorium et alios tam theologos quam naturales.
Evenit namque nonnumquam hec immundicia ex infirmitate aut debilitate
nature exonerare se volentis aut retinere non valentis. Sicut est contra ali-
quibus fluxus fieri talis in viris aliquibus qualem femine paciuntur
in menstruis, et fit cum nulla aut remississima voluptate etiam vigilando.
Fit aliquando in istis aliquibus fluxus tantum lubricitate facilitate in qui-
busdam viris aut feminis quod solo aspectu aut alloquio aut levi cogitacione
provocantur. Et sic dixerunt apud tales invitos et renitentes aut
nullo consencientes ab initio usque in finem peccatum mortale committi.
Non enim una est complexionis armonia. Quosdam videmus e naso levis-
sima aut nulla occasione defluere sanguinem, alios cum violencia multa
id non aut parum. Cognovi hominem septuagenarium solitarie et valde
scrupulosum qui numquam se pollutum fuisse dormiendo testabatur et sic in
aliis membris. Alium vidi religiosum et sobrium qui post decennium et amplius
fere cotidiana hac passione vexabatur. Quidam vero sompniant dormi-
entes, alios sompnia nequiter cruciant. Sed omittamus hec et similia que
determinacio medicorum plus aspicit et similiter remedia. Quamquam in confes-
sis fuerit unus ex medicis famosissimus se pridem ad medendum ta-
li nocturno fluxui in aliis studuisse diligenter sed frustra laborasse.
Nos autem moralia seu theologicalia loquentes declaramus quo pacto
possit ex merito precedente pollucio nocturna contingere. Ymmo quandoque
ex actu abstinencie in pane et aqua. Hoc evenire conspicimus fere ex
experiencia. Amplius volens aliquis hoc vicium carnis comprimendo detes-
tari, nonne sepius cogitare posset et similiter confessiones audiendo
possibiliter et cum merito magno. Nichilominus contingere videbitur in som-
no nonnumquam prostitutarum impudicitiarum simulacra et ipsum ex illis
sinit in aliis ad pollucionem concitari posse quis negaverit. Adduc-
si pretereas quoque fuit oculo mentis acutus et tersus ad fallaces in-
sidias demonis intuendas nonnumquam habes sordes fieri illusione sua
vel ad terrendum et infestandum timorose conscientie puritatem vel pro bonis
operibus ut celebracionis impedimento vel ut vigilanti placeat quod
sompnians pertulit vel ut abstinenciam periculosam et indiscretam vite
rigorem suadeat et in insaniam precipitet vel ut deo grato et committe-
re devotionem mentem sit excitaverit et ex tali feditate stimulati
in humilitate custodiat. Hoc in loco dico sicut dictum Gregorii me-

moracia. Primū est q̄ sepe tales illusiones seu pollucioēs an
mo nesciens ptulisse magis dolendū ē quā fecisse. Ordin qꝫ
bonarū mentiū est ibi culpā agnoscere ubi culpa nō ē. Sꝫ in
agnoscat culpa ut nō indiscrete īpediat opa iusta. neqꝫ de
poris debita sustentacio deseratur. Ne p̄terea aliqꝫ cōsnas sibi
fabricet ⁊ nutriat erroneas. ne cadat in scillā cupiens uitare
caribdim. Pariuntur fortassis aliquos hesitacioēs uarias dū ad
accedendū uel cōmedendū accesserit. dicitqꝫ polluens si h̄ et h̄
nō omiserit si nō t̄ꝑ premuerit. Contempnat talia nā re ē q̄ dis
tincte maius lumine circūspicat si nō parēt cū aliis viuendi
formā prudenter insequitur. Contra scrupulosos ergo contra scrupu
los agendū ē ⁊ fixo ꝑib' pede resistendū. Hac arte prudent
usus est ille qui turbato cordū iugiter sup repeticione hora
rū suarū si nō assidue ⁊ actualiter attenderet ad oēs fuerit
primaꝫ hanc ad tempus ne quolibet horas semel dictas iteraret.
Neqꝫ ei requiritur actualis sꝫ attencio sufficit habitualis seu vitu
alis nō interrupta scienter ⁊ a ꝓposito ꝑ deliberatā attencione in
aliud penitus incompatibile. Nulle sunt aput aliquos tales scru
puli more canū oblatrantes ⁊ latrantes minantes abulantes ꝑ
uiā mandatoꝝ dei. quos cuitere ⁊ compescere meli⁹ q̄ ꝑ contemptu
necesse. Tamen modo fit contemptus iste nō re recto et regulariter.
nō absqꝫ ꝯsilio alterius p̄sertim superioris consilio. aliorin timor
immoderatus facit cursū. aut precipitat inconsulta presupcio. Consideracio

Nulla corporalis immundicia de se ꝑ se impeditiua est celebra
cionis. sꝫ bn̄ de ꝑ accīns roe concomitantie aliquī uel sequele in
aīa. Hanc consideracionem deducit bonauentura in summa d' xij q iii.
Et patet satis p' ꝑs ex ūbis xpi si bn̄ ꝑpendat dicendi tunc
mathi xv. Non lotis manibus manducare nō coinquinat hoiem. Et rō
ē ccia nulla passio talis a immundicia exterior de ꝑ se pctm̄ ē. aut
de ratione pctō coniuncta uel inducens ad pctm̄. Preterea q̄lis ē immu
dicia sordidior ⁊ abhominabilior corporalis ut corporalis ē q̄ sanies
leprosorū. Et tn̄ nō īpedit celebracionē. p̄sertim si fiat in occulto
Et de senciunt doctores de menstruis mulieꝝ ⁊ de fluxu seminis viro
rū aliquorū. Sciendū ꝑs declaratur distinguendo q̄ quam immundicia
corporalis coniuncta est immundicie spūali s'm varietatē sicut ī uigi
lia hnt fortuitates. Alia ē coniuncta tali immundicie spūali tamen modo

Fm̄ q̄dam similitudinē aut cōformitatē put est i sompniis sordidis
et ipuris qui nō pctm̄ ē s3 similitudo pcti Alia uidemus imūdicia
q̄ horrorē et abhominacionē q̄ndam uisa uel cogitata gnāt ut i
leproso et aliis plurimis q̄uis nullam sciamus iesse pcti deitatē a
effigiē Postremo alia est idifferens sicut i pedibus lutosis aut
facie puluerulenta et sudente cō⁹ et cᵃ gnant ut frequenter i aīa
ebetudinē quādā distrahaciōes et deordinaciōes atque idevocionē.
Eciam sicut gustato spū desipit oīs caro. sic contra et aplus. gusta
ta carne desipit spūs. et fit carnalis ad tempus longius aut breuius
Fm̄ diuersas habituaciōes atque complexiones De hiis in figuram ē
deum aliqs ut taliter imūdi separentur ab aliis usque ad uespe
rā uestimatorum locione hec est q. sic exponit Ut nisi prius ignis
temptacionis icessent reuertisse cōs usque ad vesperam cognoscant.
Constat enim nullas tales istituciones q̄ ceremoniales erant atque
figurales nullatenus ad obligaciōes nunc trahendas esse nisi iudai
zare velimus Propterea vespera in h° loco et locio materiales nō ad
literam accipiende sunt Sed quamdiu reputet se hō imūdum ut ex casti
sacrorum misteriorum secedat q̄mdiu tales in eo vigent pcti reliquie ebe
tudo scilicet mentis carnalitatis et deordinacio atque idevocio purgatiue
Alii ieiuniis alii confestim luget humilitate et promptis lacrimis di
luunt et extinguant q̄cquid carnalitatis contractum erat. et oē eius uestigium
in breui lamento delent et abolent Sordes tercie celebracioni ob
sunt propter scandalum uel horrorē quorum utrumque de pcā actis noīe pt
deuocionem aīe. pmt eciam de pcā actis celebracionē ipedire. Dum uide
licet scandalum uel horror et ex consequenti idevocio celebrantis a assistencium
vehementer presumitur affuture Secus ubi sunt oēs exteriti et p
fecti apud quos tale nichil timendum est ¶ Consideracio octaua :

Possibile ē absque ulla reprehensiōe et cum merito aliquem sompno
pollutum sacrosancta misteria contingere atque celebrare Patet
consideranti ex deductiōe precedencium Ad dignam itaque celebracionem i
sufficit operacio talis q̄ nō relinquat consciam pcti mortalis aut ipedi
mentum legittimum et q̄ deuociōes atque reuerenciam ad sacramentum penitus
nō excludat Sed pollutum modo dicto possibile ē istum in se sentire
nō longe post talē passiōem. ymo quod humilior deuocior et ordinacior
et reuerencior ad sacramentum accedit Constat enim quod observantibus iniorum
istius cum suis reliquiis nō peccatio durat nisi peccatio ad celebracionem

impediunt. Et si datur spacium viginti quatuor horarum sicut aliquibus deti-
nare videtur, poterunt aliquis una hora purgatior effici quam alius in re-
tum. Cur non igitur fiat ad celebrandum similiter aptior. Porro si
timeatur reversio talium illecebrarum et passionum tempore celebrationis
potest utique et in omnibus contingere vel ex aspectibus solis [illegible] vel
ex corruptela nature vel dyabolica operatione. Hec mea consideratio
maxime locum habet in religiosis viris et contemplativis quorum est adeo
familiaris conversio propter forte habituationem corporis etiam minimis sub-
iectionem diu vigilant. Raro autem apud seculariter viventes a nova
boni vivendi forma inculpates talibus repentina seu levis recollectio
devotionis invenitur. Cessare eos idcirco aut tardius accedere ad
sacramentum hoc reverendissime tractandum convenit. Habet preterea locum
mea consideratio ubi illusio demonis magis devotionem impedire volentis
perspicitur aliquibus indiciis neque cedere debemus eidem sed obviari potius.
Ubi similiter timet aliquis sacerdos de scandalo si non celebret. Ubi
deinceps tenetur aliquis celebrare vel ex suscepto officio vel ex com-
missione vel mutua vicissitudine et conformitate ad reliquos cum quibus
vivit quemadmodum sunt religiosi pene omnes. Attendendum est hic quod nullus
palam tenetur proprium defectum vel infirmitatem occultam prodere ut pluri-
mum manifestus est atque corrigere discretius. Prodit autem se ipsum talis non ce-
lebrans scandalizat quoque frequenter et constitutiones varias ascendere
facit in cordibus aliorum. Nolo tamen prejudicare sicut nec possum nec debeo
per hec dicta mea quibuscumque institucionibus religiosorum si aliqua sunt ad
oppositum. Verum est illud apostoli Unusquisque in suo sensu habundat. Sed
dixi iterum quid in dicendum esse videtur si nuda cogitetur veritas ap-
[illegible] libertate legis christi. Opponet forsan aliquis de feminis quod
similiter in brevi possunt recolligere se ab omnibus penitus reliquis animam
extergere possent. Igitur statim celebrare. Opponet alius de coniu-
gatis apud quos possibile est penitus in sua conditione non committi
quod tamen de ratione separandi videntur. Ad hec differre possumus primo ad
ultimum quod doctorum famosorum sententia est tales coniugatos si accedunt
ex devotione presertim diebus solempnibus non peniteri qui vel affectu
carnalis [illegible] vel reddendi debitum a continentia vitiorum causa commi-
tti sunt nec obstaculum aliud est. Ad primum non aliud quam nunc diximus
quod invenissimus hoc esse. De huiusmodi vero quod vix aut numquam convenit doc-
tores parum timeant. Unum si immineret grave scandalum promissi

one. Si preterea grandis contritio fortuna est. Si denique ingens ex sur-
reptione dyabolica vel vehementi temptatione tale flagitium apud
se natum commisisti audeat quis confidenter sapit tale prohibere. Fateor non
audeo in hoc casu et aliis sicut prescriptum est ex premissis liquet di-
scretioni sue committere et iudicio consimilibus omnibus quas prudentia tua
percipiet ex divino. Consideracio nona: Capitulum indignitatis.

Primum est et non ex nostra industria seu preparatione in eodem digni-
misteriorum participatione sacramentorum. Hec consideratio si tu sapore in-
timo masticaveris humiliabit nos vehementer. Et profecto humilitas
sola est que disponit ad dignificationem et preparationem pro talibus tantique
hospitis in anime cenaculo susceptione. Scio hominem qui taliter in veritate
comperit numquam potuisse ad quietem et serenam dispositionem celebrandi perti-
gisse quousque diffidens de omni sua industria et labore et solli-
citudine et preparatione per confessionem aut alias immolavit in ara cordis
bovem superbie. Dixit in animo contrito et humiliato tu amicissime Domine non
in iustificationibus meis prosterno preces meas ante te sed in misera-
tionibus tuis multis et magnis. Et rursus cum propheta: Ego autem in multitu-
dine misericordie tue introibo in domum tuam adorabo ad templum sanctum tuum
in timore tuo. Et similia quedam quorum aliqua superius inseruit. Plane in-
dustria nostra et preparatio qua libet agere convenienter possumus requirun-
tur, sed tu si innitimur fallimur et cadimus. Aut certe si quasi baculo arun-
dineo sustentemur vacillamus neque habitamus in adiutorio altis-
simi dei nostris meritis fidimus vel in preparatione sola [illegible] tor-
quemur. [illegible] si fuit in protectione dei neque [illegible] quam deficiente
protectione qua subsisteret. Fuit cuidam per sompnium ostensa visio talis.
Precipitatus in cloacam erat et a quodam baculo stercoribus infixo
sustentabatur ne profundius mergeretur fatigebat. At vero baculus ille
fundotenus dimittebatur assidue cum fetore intolerabili. Senciens
ille periculum tota mente ad dominum conversus in illo baculo confestim
ereptus est. Sane considera mundum consimilibus mundus est cloaca quedam plena
stercoribus fedis defectuum quotidianorum. Baculus ille nostra est in-
dustria per quam emergere credimus. Et procul dubio quousque levemus
oculos in celum unde veniat auxilium nobis, quousque fiduciam nostram totam
in deum iactemus, quanto plus innitimur sole nostre industrie baculo tanto
in profundiorem abyssum nostre pravitatis demergimur et non nisi fetorem

terrū et horridū reportam⁹ Quid g° diceret aliq̄s. reptabi⁹
ne deū aut pleni ōsciā pccōꝝ īdeuoti sordidi distracti et dis
ꝑati ad sacrm̄ h' salutiferū sub spe m̄ie solus accedimus
Dici ia ut agat m̄m īdustria qd poterit ut sit absq ōsciā p'
cti mōrtlis. ḡ i illa neq̄q spemq aliogn si bimq aliogn ma
ledic̄oē icurri⁹ q poni⁹ fiduciā in hoīe ⁊ carnē brachiū
nrm̄ Agnoscamq q oēs iustic nrē sc ut pānq menstruate q'
uelut lepsi facie sup quibq stillamq cotidie sanie pccōꝝ Cū
sicte igit' q ue fiducia īfectonem ad placandū deū audebi⁹
ōndē Caueam⁹ ne poci⁹ irritetur. plane sic ē Si mille ānis
valeret aliq̄s se dispone ad dignitatē celebrac̄ōis n' sic p
se attigeret Quid ideo i brevi modula fare poteis concepti
in' Interrogat se freqter ille aug sup meū si dignq ē accedē
si sufficienter ꝑat⁹ hesitat pmū iremisit reformidat. Tam
dē sic videt sibi ipi. ctem q̄tū i me ē nichil deo ꝓprio de cer
to m̄ sū conscius sup pcto mōrli. a' ꝑcandi ꝓposito. ipa pcā
etiā venialia nō confessa neq̄q obsistut Scio tn ex adiso
q iustq ē dnīs q si velit exigere vehementer debitū me. si iniq̄
tates observare. si meū i iudicio contendē. neq sustinebo nec
poterō vnde vnū p mille. q̄libet loto fuero cunctis confesso lac
mosq Quid istu sc. ve m̄ si nō cū mia magna diiudicer. Quid
sāe possū si forte lateant me vicia mea. meū q̄dē excercuī.
q' visu meo spūali pmitq sup modū abusus sū. dū vices bo
nū id adimplere contempsi. Hoc vnū scio q apd dnm mia ē. et co
piosa apd eū redēpc̄o Cū pietatis et fontem illū pt cūti iniqtas
eluere vel sanare. q si decreverit salvare nēo ē q condēpnet
Decrevit ut spere in eo ⁊ me totū in suas manq pitā Obe
dio ut possū. nō est crudelis aut mendax. Veniētē ad eū nō ei
ciet foras. pvolutū suis pedibq nō idignater abiciet. pvenit
me demū i bndictionibq dulcedis dn̄i in dispacco Spēo eūdē
ipē q cepit pficiet ⁊ illūiabit abscondita tenebrāꝝ ne unq̄
obdormiē i morte Confortata es o aīa meā in afflatonibus
tuis iubet piūs sponsus p os ꝓphetiū ut reuertaris mō etiā
te suscipiet Et si multēs abscesseris contempnes ut iniseis. te veni
ētem nō repudiabit. penitētē nō aspernabit. si q̄s ex hoībq in
lia dicat credētes ⁊ aspernātes ⁊ accedētes. Deq hoc dicit deq hoc

pollicetur. ymo de(us) h(oc) i(m)p(er)at. (et) tu diffidens no(n) accedes? Non enim
e istud co(n)siliu(m) o a(n)i(m)a mea. Tu in sua ig(itur) v(er)itate no(n) tua v(er)itate fidens
voluntate sibi satisfacia(m). Inmunda es: accede mu(n)danda ad fonte(m) pieta-
tis i(n)co(n)taminabile(m). Esuris: accede pascenda ad pane(m) vivificum et indefe-
tibile(m). Egrotas: erit h(oc) efficacissimu(m) tue i(n)valitudinis medicame(n)tu(m).
Fluxu(m) pateris nec sanari poteris a medicis tuis. S(ed) c(ur) nescis: tange
plena fide cu(m) emoroissa martha. B(ea)t(u)s Ambro(sius): Fimbria(m) vestime(n)ti
c(h)r(ist)i sacrosanctu(m) videl(ice)t hostia(m) ut purgeris. Si percussa te se(n)tis a
serpentibus pestiferis te(m)ptationu(m) quid restat nisi ut s(er)pe(n)te(m) x(rist)i eleva-
tu(m) inspicias. Sed dicis cu(m) p(ro)ph(et)a: q(uonia)m vivua (et) paup(er) su(m) ego. P(ro)ceps
esto sacrosanti huius misterii habebis x(ristu)m comite(m) fidu(m) (et) hospite(m) ditissi(mu)m.
Sed te fortassis debile(m) et claudu(m) cognoscis. Memineris q(uonia)m tales ad
cena(m) magni regis invitant(ur) et intrare co(m)pellu(n)tur. Turbata sis i(n)ie(n)s
et instabilis. S(ed) hic panis co(n)firmat cor. Tristis es et anxia. S(ed) vinu(m)
h(oc) letificat. Inquietat te et turbant plurima. Adhere ei qui turbides
fluctus sedat q(ui) est pax n(ost)ra qui ait: In mu(n)do pressura(m) i(n) me pace(m)
habebitis. Pugnatis a duo. S(ed) i(n) fortitudine cibi huius ambulabis usq(ue)
ad monte(m) dei. Quid igit(ur) tenere formidas? Quid expavescis o a(n)i(m)a mea
q(ua)re (et) quousq(ue) co(n)turbas me. Spera i(n) deo et liberabit te. Enutriet
te no(n) co(n)fundet te. Suspirabunda forte q(ua)eris ubi e(st) de(us) tu(us). In h(oc) cer-
te co(n)vivio i(n) quo x(ristu)s sumitur recolitur memoria passionis. Mens imple-
t(ur) g(rati)a et future gl(ori)e nob(is) pignus datur. Crede h(ec) bona et simplici fide.
nec curiosa discusseris existe(n)tie modu(m). Sufficiat t(ibi) q(uonia)m no(n) e(st) h(oc) mo-
do alio(rum) corp(or)um suis locis co(n)mensuratio(rum). P(ro)pt(er)ea vane ne dica(m) stulte
q(ua)erit aliq(ui)s ubi caput ubi pedes. Q(ua)lis situs q(ua)lis ad hostia(m) p(ro)ximu(m) coor-
dina(tio) ibi x(ristu)s e(ss)e dicitur. Qualit(er) (et) quo. Cum facta e(st) ei(us) corp(or)is t(ra)nsub-
stanciatio panis o(mn)ipotenti v(ir)tute divinitatis. Si h(oc) no(n) co(m)p(re)hendis nec p(ro)fer-
to g(ra)tulaberis (et) alia quoad i(n)finitas ei(us) habitudines (et) p(ro)prietates co(m)-
p(re)hendis. Da locu(m) fidei ut meritu(m) habeas. et ea(m) qua(m) sine merito i(n)-
cas natu(ra)e fide(m) da tu(m) laude revelatio(n)i (et) i(n) ei(us) obsequiu(m) voles te capti-

Non p(ro)pter horre(n)dam co(n)taminationis :-# Consideracio decima :.
corporis x(rist)i illud cu(m) mu(n)dicia corporali monem(ur) i(n)p(er) co(n)venie(n)-
s(ed) ad devotione(m) aut scandalu(m) i(n) nobis vel in aliis devitandu(m). Con-
sideratio ista pauc(is) etiam i(n)structis manifesta e(st). Valet t(ame)n no(n) mediocri-
ter apud scrupulosos. ut si forte corporalis aliqua sordities p(er)s(oni)s no(n)
letalibus adveniat. i(n)cogitet ad x(rist)i corpus n(on) t(ame)n altine servata in

cio iudicia et reuerentia sanitatis Fuerunt qui dixerunt ipsam hostiam
consecratam nullo modo in ventrem meum comedendo dimitti sed statim in celum
rapi contra experientiam cotidianam atque catholicam veritatem que ponit cor
pus christi vere comedi Fefellit eos huiusmodi consideracionibus obliuio dum pu
tant indignum sentire ut corpus christi vel hostia sacrata in fetulentum stoma
chum meum deueniat quasi inde polluatur aut fedetur plus quam in
diuis solaris aut spiritualium finium aliquid Dicat ergo si sit indignum mo
re criminalium iudeorum et paganorum cur christus corpus in matris visceribus
et feminina pellicula mensibus nouem obscuratum et obuolutum esse vo
luit Debet itaque in hoc corrigere sensuale iudicium ne blasphemiam ipsi
cum reputemus ipsam rei firmissimam veritatem Caueamus a ta
li spiritualia cogitando per frequentem crebram quam in hunc finem remedi
tacio plus quam purget Assuescat homo spiritualiter spiritualia diiudica
re et sentire Sic enim multis et variis fantasmatum iniectionum ipsi
denuo semet absoluet Sic ea minus curat quam reuerentia minus cu
rata sunt corporales loquor sordes Sic denique iniectus in consciencia corporis

Concludamus tamen epilogando ut nemo de puritate confidat
celebraturus euidenter sibi querat certitudinem super dignifi
catione sua venturum in ausu Habeat illam que dicta est preparatione et
sufficit. non confidat in multitudine virtutis sue et in imperfectione confes
sionis aut deuotionis aut recollectionis serenitate. potest enim fieri ut con
fessio crebra super venialibus obsit de per accidens Cuius. Cum Reddit
quippe animam plus iusto sollicitam et pauidam et omnia etiam minima timentem
ut de ipsa etiam confessionis imperfectione trepidet et vrgeatur confi
teri Dabo tamen documentum per quod nulla confessionis multiplicatio iniectio
nis causa erit Sic videlicet fiat ut numquam reputetur per hunc ad salu
tem necessaria aut ad celebrationis condispositionem requisita Sed quia
et operibus bonis et priuilegiatis ad indulgentiam est aut gratie augmen
tacionem non parum proficiens Porro diligat animam deum aliquid nature est
et se in manum eius reputat. alioquin sue indignitate iugiter timendo
et timendo deum de seueritate suspectum iugiter recurrat ad commo
dum ne vnquam exaltatum se subuehet Quamobrem assensum in mortem
animam et gaudium suum immolaturus cum abraham relinquat inferius asi
num cum pueris sensibus Audiat et asinus perstrepent pueri. Fecit
sic ille omnia nihil ad se quod in monte fiat. hoc enim in veritate omnibus
contemnebat Ideo contemnere hoc loco visionem quam beato patri
celestino monstrasse memoratur ille qui docet homines etiam per sophia

sciam. Visum est eidem quasi soporato quod aulam regiam prellectissima
cum armo suo iumento ascenderet. Hic armo tributum vectibus pro vi
a soluit. exhorruit vir piissimus et abhominatus est hec non iudicante
se ignarum et aggredi formidans regredi moliebatur quousque
benigniter ammonitus est voce de throno lapsa. Nichil ad sui vel
aule regie spiritualis continuationem pertinere id quod se non tocius natura-
lia necessaria quod suo asello corpulento et irrationabilis expediunt
Plane sic est. et dicit apostolus Eueniunt nonnumquam ut turbationes pugne
ne deordinationes et feditates [illegible] sensualiter agitate sic
necesse faciant super meritum [illegible]. Sicut econtra magna vic-
tor feminis superbie vetium omnia studia euertente repente nonnumquam
inducit Tantummodo examinat se anima cristiani poterit. nec ob aliud
contemplationi vel studio aut quieti quilibet insistat nisi ut a-
pud se exaltetur deus. ac pro inde magis ac magis humilietur et in
sua puritate ymo nichileitate resiliat et resiliens cadat et deus
suscipiet eam. Hec via tuta est regia et securitas. Denique finem loquendi
pariter omnes audiamus Deum time et mandata eius obserua. de te des-
perans. in se fidens. et mandata eius obserua. quod in te est non omittens
Hoc est omnis homo id est sine eo nichil est homo quoad bene esse.

Explicit tractatus de pollutione nocturna
Incipit tractatulus magistri Jo. Gerson de cogni- Gerson
tione castitatis et pollutionibus diurnis

Scripsi pridem aliqua super preparatione ad missam sub de-
certis considerationibus omissione supra principaliter
ex materia pollutionis nocturne. Nunc autem de pollu-
tionibus que videntur eciam vigilando contingere a me a-
liqua que solent timoratis conscienciis plurimum turbare sicut frequenter
ex diuersis personis utriusque sexus tam in confessione quam extra potui
deprehendere. preterea consului nedum doctores in scriptis eorum super hac re
sed etiam colloquium habui cum expertis et discretis in confessionis
materia. ymo et a medicis huiusmodi multiplicis et varie pollu-
tionis causam inquisiui. Denique placet si leviter audire causas id est pro castita-
tis cognitione necessarium consistit aperire. Consideratio prima

Presupponendum est igitur in primis quod a corpore humano deflu-
it multiplex humor per meatus membrorum quandoque [illegible]